15/04/2022

Ναυπάκτου Ιερόθεος: Ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής για τα πάθη, τον Σταυρό και την Ανάσταση του Χριστού

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Λίγες μέρες ἀπομένουν ἀπό πλευρᾶς ἑορτολογικῆς γιά νά φθάσουμε στήν εὐλογημένη αὐτήν περίοδο τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος στήν ὁποία θά ἐκτυλιχθοῦν μπροστά μας, μέ τίς ἱερές Ἀκολουθίες, τούς ὕμνους, τίς Λει-τουργίες καί ὅλο τό καταπληκτικό τυπικό, τά γεγονότα τῆς συλλήψεως, τοῦ Πάθους, τῆς Σταυρώσεως καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή εἶναι ἡ καρδιά τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, νομίζω ὅτι αὐτή ἡ περίοδος τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἶναι ἡ καρδιά τῆς καρδιᾶς.

Ἡ Ἐκκλησία μας γιά νά ἀντιμετωπίση τό μεγάλο πρόβλημα τῆς λήθης πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος, νά ξεχνᾶ δηλαδή γεγονότα τά ὁποῖα γίνονται στήν ζωή του, εἰσάγει τήν μνήμη καί ὑπενθυμίζει τά γεγονότα πού ἐκτυλίχθηκαν στό τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ στήν γῆ, καί μᾶς καλεῖ μέ τήν νηστεία, τήν προσευχή, τίς ἱερές ἀκολουθίες καί ὅλα τά ἄλλα τά ὁποῖα διαθέτει, νά τά ζήσουμε στήν ζωή μας.

Στήν συνέχεια θά ἀναφερθῶ στό τί γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμο-λογητής, ἕνας μεγάλος Πατέρας τοῦ 7ου αἰῶνος μ.Χ. γιά τόν Σταυρό καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, ὥστε καί αὐτό νά ἐνταχθῆ στήν προοπτική τῆς πνευματικῆς μας προετοιμασίας γιά τό Σταυρο-αναστάσιμο Πάσχα.

1. Τό τελευταῖο Πάσχα τοῦ Χριστοῦ

Λίγο πρίν συλλάβουν τόν Χριστό, τό βράδυ τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ὁ Χριστός ἔκανε τό τελευταῖο Πάσχα, τό τελευταῖο δεῖπνο, ὅπως ἔκαναν οἱ Ἑβραῖοι κατά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα. Τό ἔτος ἐκεῖνο οἱ Ἑβραῖοι θά ἔκαναν Πάσχα τήν Παρασκευή τό ἀπόγευμα, γι' αὐτό δέν εἰσῆλθαν στό πραι-τώριο, «ἵνα μή μιανθῶσι ἀλλ' ἵνα φάγωσι τό Πάσχα» (Ἰω. ιη', 28). Δηλαδή, ἀφοῦ σταύ-ρωσαν τόν Χριστό τήν Παρασκευή τό πρωΐ, στήν συνέχεια τό ἀπό-γευμα τῆς Παρασκευῆς, ξημερώνοντας πρός τό Σάββατο, θά ἔκαναν τό δικό τους Πάσχα. Ὁ Χριστός, λοιπόν, τό Πάσχα τό ἔκανε τήν Μεγάλη Πέμπτη.

Μερικές ἡμέρες πρίν ἀπό αὐτό οἱ Μαθητές ρώτησαν τόν Χριστό, ποῦ θά ἤθελε νά ἑτοιμάσουν τό Πάσχα. Ἐκεῖνος ἔστειλε δύο Μαθητές στήν πόλη καί τούς εἶπε ὅτι θά συναντήσουν ἕναν ἄνθρωπο πού θά βαστάζη ἕνα «κεράμιον ὕδατος», δηλαδή μιά στάμνα μέσα στήν ὁποία θά ὑπάρχη νερό. Θά τόν ἀκολουθήσουν καί σέ ὅποιο σπίτι εἰσέλθει αὐτός, ἐκεῖ θά ποῦν στόν οἰκοδεσπότη ὅτι ὁ Διδάσκαλος θέλει νά κάνη τό Πάσχα μαζί μέ τούς Μαθητές Του στό σπίτι του. Τότε ὁ οἰκοδεσπότης θά τούς δείξη ἕνα δωμά-τιο στόν τελευταῖο ὄροφο, θά λέγαμε ἕνα ρετιρέ, ἕνα πολύ μεγάλο δωμάτιο «μέγα ἐστρωμένον» καί ἐκεῖ θά ἑτοιμάσουν τό Πάσχα (Μάρκ. ιδ΄, 12-15).

Αὐτό ἔγινε τήν Μεγάλη Πέμπτη. Πῶς τό ἑρμηνεύει αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος; Δίνει δύο ἑρμηνεῖες. Ἡ μία ἀναφέρεται στόν κόσμο καί ἔχει σχέση μέ τήν ἀνακαίνιση τοῦ κόσμου καί ἡ ἄλλη ἀναφέρεται στόν κάθε ἄνθρωπο. Γράφει:

«Κατά μία πρώτη ἑρμηνεία, ὑποθέτω ὅτι μέ τήν πόλη δηλώνεται ὁ αἰσθητός κόσμος καί μέ τόν ἄνθρωπο στό σύνολό του τό γένος τῶν ἀνθρώπων στό ὁποῖο ἀποστέλλονται, ὡς μαθητές τοῦ Θεοῦ καί Λόγου καί πρόδρομοί Του γιά νά ἑτοιμάσουν τήν μυστική εὐωχία του μέ τήν φύση τῶν ἀνθρώπων, οἱ δύο νόμοι, ὁ

νόμος τῆς πρώτης διαθήκης καί ὁ νόμος τῆς Καινῆς, ὁ ἕνας ἀποκαθαίροντας τήν φύση μας μέ τήν πρακτική φιλοσοφία ἀπό κάθε μολυσμό, καί ὁ ἄλλος ἀνυψώνοντας μέ τήν θεωρητική μυσταγωγία ἀπό τά σωματικά τόν νοῦ μέ τήν γνώση στά συγγενῆ του νοητά θεάματα. Ἀπόδειξη γι' αὐτό εἶναι τό γεγονός ὅτι οἱ μαθητές πού στάλθηκαν ἦταν ὁ Πέτρος καί ὁ Ἰωάννης. Γιατί ὡς γνωστόν ὁ Πέτρος εἶναι σύμβολο τῆς πράξης καί ὁ Ἰωάννης τῆς θεωρίας.

Γι' αὐτό τούς συναντᾶ πρῶτος ὅπως πρέπει αὐτός πού κρατεῖ τό κανάτι μέ τό νερό, σημαίνοντας μέ τόν ἑαυτό του ὅλους ὅσοι βαστάζουν κατά τήν πρακτική φιλοσοφία τῶν ἀρετῶν στούς ὤμους τους, ὅπως μέσα στό κανάτι, μέ τήν νέκρωση τῶν ἐπίγειων μελῶν τοῦ σώματος τήν Χάρη τοῦ Πνεύματος πού μέ τήν πίστη τούς καθαίρει ἀπό τούς μολυσμούς. Ἔπειτα ἀπό αὐτόν, δεύτερος, ὁ οἰκοδεσπότης πού παρουσιάζει τό στρωμένο ἀνώγαιο, διδάσκοντας ἐπίσης μέ τόν ἑαυτό του ὅλους ὅσοι ἔχουν στρώσει μέ γνωστικά νοήματα καί δόγματα τό θεωρητικό ὕψος τῆς καθαρῆς καί μεγαλόπλαστης διάνοιάς τους, ὅμοια μέ ἀνώγαιο, γιά νά ὑποδεχθοῦν θεοπρεπῶς τόν μεγάλο Λόγο. Τό σπίτι πάλι εἶναι ἡ ἀπόκτηση τῆς εὐσέβειας, πρός τήν ὁποία ὁ πρακτικός νοῦς πορεύεται ἐπιδιώκοντας τήν ἀρετή καί τῆς ὁποίας εὐσέβειας αὐτός εἶναι Κύριος καί τήν ἔχει ἀποκτήσει ὡς δική του κατά φύση, ὁ νοῦς πού καταλάμπεται ἀπό τό θεῖο φῶς τῆς μυστικῆς γνώσης καί γι' αὐτό μαζί μέ τόν πρακτικό ἀξιώνεται τήν ὑπερφυῆ παρουσία καί εὐωχία τοῦ Σωτῆρα Λόγου».

Μέ τήν ἑρμηνεία αὐτή πού κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος παρουσιάζει ὅλη τήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ὁ Θεός βλέποντας τόν ἄνθρωπο στήν κατάσταση τῆς πτώσεως ἔστειλε Προφῆτες καί ἔπειτα τούς Μαθητές Του στόν κόσμο, ὥστε νά διδάξη στούς ἀν-θρώ-πους μέ τούς δύο νόμους, τόν νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί τόν νόμο τῆς Καινῆς Διαθήκης, γιά νά ἀρχίση ἡ κάθαρση τῆς καρδιᾶς, ἡ λεγόμενη πρακτική φιλοσοφία καί ἡ θεωρητική μυσταγωγία.

Ὁ ἄνθρωπος πού βαστάζει τό «κεράμιον ὕδατος» εἶναι ἐκεῖνος πού κρατᾶ τήν Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ τήν νέκρωση τῶν μελῶν. Ἡ στάμνα εἶναι πηλός, τόν ὁποῖο βάζουν στήν φωτιά νά ψηθῆ καί ἀποκτᾶ μιά σταθερότητα καί ἐπειδή εἶναι σταθερός, κρατᾶ μέσα τό νερό. Ἑπομένως, εἶναι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πού μέ τίς ἀρετές καί τόν ἀγώνα πού κάνουν, τήν σταθερότητα στήν πνευματική τους ζωή κρατοῦν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτοί εἶναι ἐκεῖνοι πού βαστάζουν τήν στάμνα.

Στήν συνέχεια, ὅσοι καθαρίσθηκαν ἀπό τά πάθη καί προσπαθοῦν νά κρατήσουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἀγώνα πού κάνουν γιά νά ἀπο-κτήσουν τίς ἀρετές ὁδηγοῦνται στήν Ἐκκλησία, πού εἶναι τό ἀνώγειο τό ἐστρωμένο, ὅπου ὁ νοῦς θά ἐλλαμφθῆ ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ καί θά ἑνωθῆ μέ τόν Χριστό.

Ἡ δεύτερη ἑρμηνεία αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, τήν ὁποία κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος,

ἀναφέρεται σέ κάθε ἄνθρωπο πού ἀγωνίζεται νά ζήση τήν ἐν Χριστῷ ζωή, δηλαδή ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς νά ὁδηγηθῆ στόν φω-τισμό τοῦ νοῦ καί τήν θέωση. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος:

«Ἄν ὅμως θέλη κάποιος νά ἐφαρμόση ὅσα εἰπώθηκαν καί στόν καθένα ἄνθρωπο, δέν ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἀλήθεια. Πόλη δηλαδή εἶναι ἡ ψυχή τοῦ καθενός, στήν ὁποία ἀποστέλλονται πάντοτε, σάν μαθητές τοῦ Θεοῦ καί Λόγου, οἱ λόγοι περί ἀρετῆς καί γνώσης. Αὐτός πού κρατεῖ τό κανάτι μέ τό νερό εἶναι ὁ καρτερικός τρόπος καί λογισμός πού σηκώνει στούς ὤμους τῆς ἐγκράτειας χωρίς νά τήν πετάξη κάτω τήν χάρη τῆς πίστης πού τοῦ δόθηκε στό βάπτισμα. Τό σπίτι δέ εἶναι ἡ κατάσταση καί ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀρετῶν πού οἰκοδομήθηκε, σάν ἀπό πέτρες, ἀπό πολλά σταθερά καί ἀνδρικά ἤθη καί λογισμούς. Τό ἀνώγαιο εἶναι ἡ πλατιά καί εὐρύχωρη διάνοια καί ἡ ἱκανότητα γιά γνώση πού ἔχει κατακοσμηθῆ ἀπό τά θεϊκά θεάματα τῶν μυστικῶν κι ἀπόρρητων δογμάτων. Ὁ οἰκοδεσπότης εἶναι ὁ νοῦς πού διαπλατύνεται μέ τό λαμπρό ὕψος, τό κάλλος καί μέγεθος τῆς γνώσης τοῦ σπιτιοῦ πού ἔφτιαξε ἡ ἀρετή• στόν οἰκοδεσπότη μαζί μέ τούς μαθητές του, δηλαδή μέ τά πρῶτα πνευματικά νοήματα περί φύσεως καί χρόνου ἐνδη-μώντας ὁ Λόγος μεταδίδει τόν ἑαυτό Του».

Μέ τήν ἑρμηνεία αὐτή ὁ ἅγιος Μάξιμος δείχνει τήν πορεία τῆς πνευ-ματικῆς ζωῆς κάθε Χριστιανοῦ. Ἡ πνευματική ζωή εἶναι μιά πορεία ἀπό τό Βάπτισμα καί τό Χρῖσμα πρός τό ἀνώγαιον τό ἐστρωμένον, ὅπου ὁ καθαρός νοῦς θά συναντήση τόν Θεό. Δηλαδή, ὁ ἄνθρωπος ἀρχίζει ἀπό τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς, τήν πρακτική φιλο-σοφία, γιά νά φθάση στόν φωτισμό τοῦ νοῦ, πού εἶναι ἡ προσευχή, καί ἐκεῖ ὁ νοῦς ὁ ὁποῖος εἶναι φωτισμένος θά δεχθῆ τόν Λόγο, τόν Χριστό, καί θά ζήση τήν ἀναστάσιμη ζωή.

2. Ἡ συμμαχία μεταξύ Πιλάτου, Ἡρώδου καί Ἰουδαίων

Ὁ Ἰουδαῖοι παρακινούμενοι ἀπό τούς Γραμματεῖς καί τούς Φαρι-σαίους ζητοῦσαν νά σταυρωθῆ ὁ Χριστός. Ὁ Χριστός ὁδηγήθηκε στόν Ἡρώδη καί στόν Πιλάτο. Ἄρα ὑπάρχει μιά συνεργασία μεταξύ τῶν Ἰουδαίων, τοῦ Ἡρώδου καί τοῦ Πιλάτου καί αὐτοί συνετέλεσαν στήν σταύρωση τοῦ Χριστοῦ. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής:

«Ὁ Ἡρώδης σημαίνει τό φρόνημα τῆς σάρκας. Ὁ Πιλάτος σημαίνει τήν αἴσθηση, ἐπειδή εἶχε τήν ἐξουσία. Ὁ Καίσαρ συμβολίζει τά αἰσθητά». Εἶναι δηλαδή ἡ σάρκα, εἶναι τά αἰσθητά πού εἶναι ὅλος ὁ κόσμος καί εἶναι ἡ αἴσθηση, ἡ ἀγάπη πρός τά αἰσθητά. «Οἱ Ἰουδαῖοι συμβολίζουν τούς ψυχικούς λογισμούς. Ὅταν, λοιπόν, ἡ ψυχή συνδεθῆ ἀπό ἄγνοια μέ τά αἰσθητά, τότε παραδίδει τόν λόγο στήν αἴσθηση γιά νά θανατωθῆ, ἐπικυ-ρώνοντας σέ βάρος της, μέ τήν ὁμολογία της τήν βασιλεία τῶν

φθαρτῶν. Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι λένε δέν ἔχουμε ἄλλον βασιλιά παρά μόνον τόν Καίσαρα».

Σύμφωνα, λοιπόν, μέ τήν ἑρμηνεία αὐτή τήν ὁποία κάνει ὁ ἅγιος Μάξιμος -ὅπως φαίνεται καί σέ ἄλλα κείμενά του- δείχνει τήν ἐξέλιξη τῆς ἁμαρτίας. Πρῶτα ἔρχονται οἱ λογισμοί, οἱ ἁπλοῖ λογισμοί πού γίνονται σύνθετοι, μετά ἀρχίζει ἡ αἴσθηση, δηλαδή ἀρχί-ζουμε καί ἀγαπᾶμε κάτι καί κολλᾶμε στήν συνέχεια στά αἰσθητά. Καί ἀφοῦ θέλουμε καί ἐπιθυμοῦμε αὐτά πού εἶναι ἔξω ἀπό τόν Θεό καί παρά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε διαπράττεται ἡ ἁμαρτία. Καί ὅταν ἡ ἁμαρτία ἐπαναλαμβάνεται, τότε γίνεται πάθος. Ἡ ἁμαρτία, λοιπόν, ἀρχίζει πρῶτα ἀπό τούς λογισμούς, γίνεται ἡ ἐπιθυμία, ἔπειτα διαπράττεται ἡ ἁμαρτία καί ἡ ἁμαρτία ἐπαναλαμβα-νό-μενη γίνεται πάθος.

Ὁπότε, ἐδῶ τί φαίνεται; Οἱ Ἰουδαῖοι συμβολίζουν τούς λογισμούς πού ἔρχονται μέσα στόν ἄνθρωπο. Εἴμαστε πνιγμένοι ἀπό τούς λογισμούς. Πόσες φορές τήν ἡμέρα καί πόσοι λογισμοί δέν ἔρχονται καί δέν μποροῦμε νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό αὐτούς! Λένε πολλοί ὅτι ἦλθε μιά σκέψη μέσα τους καί δέν μπόρεσαν νά κοιμηθοῦν τό βράδυ. Αὐτοί εἶναι οἱ λογισμοί, πολλοί καί διάφοροι λογισμοί γιά διάφορα πράγματα, σάν τούς Ἰουδαίους πού θέλουν νά σταματήσουν τόν Χριστό. Ὁ Πιλάτος εἶναι ἡ αἴσθηση πού ἔχει σχέση μέ τά αἰσθητά, καί ὁ Ἡρώδης εἶναι τό φρόνημα τῆς σάρκας, ἀφοῦ διῆγε βίο σαρκικό.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ψυχή μέ τούς λογισμούς καί τήν αἴσθηση παραδίδεται στά αἰσθητά, ὑποδουλώνεται σέ αὐτά, δέν κάνει καλή χρήση, ἀλλά κάνει κατάχρηση τῶν αἰσθητῶν. Βέβαια, ὅλος ὁ κόσμος, ὅλα τά αἰσθη-τά δέν εἶναι κακά, αὐτά βοηθοῦν νά ζήσουμε στήν ζωή, ἀλλά, ὅταν ὑπο-δουλωνόμαστε στά αἰσθητά, τότε ἀπο-κτᾶμε σαρκικό φρόνημα καί ἔτσι θανατώνεται ἡ ψυχή, δηλαδή ἀποβάλλεται ἡ ζωή τοῦ Πνεύματος. Καί ἡ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι, ὅταν ὁ ἄνθρωπος προ-σπαθῆ σιγά-σιγά καί ἀποδεσμεύεται ἀπό τήν μεγάλη ἐξάρτηση στόν κόσμο τῶν αἰσθητῶν, ἀποδεσμεύεται καί ἀπό τούς λογισμούς καί ἀρχίζει μέσα του ἡ ἀγάπη γιά τόν Θεό καί ἀναπτύσσεται αὐτή ἡ ἐσωτερική ἐλευθερία.

Σέ ἕνα ἄλλο σημεῖο ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ὁμιλώντας γι’ αὐτό τό θέμα, γιά τό πῶς συνεργάσθηκε ὁ Πιλάτος μέ τούς Ἰουδαίους γιά νά θανατώσουν, νά σταυρώσουν τόν Χριστό γράφει:

«Ὁ Πιλάτος εἶναι τύπος τοῦ φυσικοῦ νόμου, ἐνῶ τοῦ γραπτοῦ νόμου τύπος εἶναι τό πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. Αὐτός πού σχετικά μέ τήν πίστη δέν ξεπέρασε τούς δύο νόμους δέν εἶναι ἱκανός νά δεχθῆ τήν ὑπερφυσική καί ὑπέρλογη ἀλήθεια, ἀλλά ὁπωσδήποτε σταυ-ρώνει τόν Λόγο Χριστό θεω-ρώντας τό Εὐαγγέλιο εἴτε σκάνδαλο ὡς Ἰουδαῖος εἴτε μωρία ὡς Ἕλληνας».

Γιά νά γίνη ἀντιληπτό αὐτό τό χωρίο τοῦ ἁγίου Μαξίμου θέλω νά τονίσω τήν γενικότερη θεωρία τήν ὁποία ἔχει πάνω στό θέμα αὐτό. Λέει ὅτι ὑπάρχουν τρεῖς νόμοι. Εἶναι ὁ νόμος τῆς συνειδήσεως, τόν ὁποῖο νόμο ἔχουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καί οἱ εἰδωλολάτρες καί οἱ ἄθεοι. Μετά εἶναι ὁ δεύτερος νόμος. Ὁ Θεός πού ἔβαλε μέσα στόν ἄνθρωπο τόν πρῶτο νόμο τῆς συνειδήσεως, δίνει καί τόν δεύτερο νόμο, πού εἶναι ἀνώτερος ἀπό τόν νόμο τῆς συνειδήσεως καί εἶναι ὁ νόμος τοῦ Μωϋσέως, πού τόν ἔδωσε στό ὄρος Σινᾶ. Καί αὐτός δέν ἦταν τέλειος νόμος. Μετά ἔρχεται ὁ Χριστός καί δίνει τόν νόμο τοῦ Εὐαγγελίου, τόν νόμο τῆς θείας Χάριτος.

Ὁ κάθε ἄνθρωπος θά πρέπει νά περνᾶ διαδοχικά αὐτούς τούς νόμους. Ξεκινᾶ ἀπό τόν νόμο τῆς συνειδήσεως, ἀλλά αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό, γιατί πρέπει ὁ νόμος τῆς συνειδήσεως νά ἐμπνέεται καί νά καθοδηγῆται ἤ νά φωτίζεται ἀπό τόν νόμο πού ἔδωσε ὁ Θεός στήν Παλαιά Διαθήκη. Ὁπότε, εἶναι ἕνα ἄλλο σκαλοπάτι ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέ τόν ὁποῖο ἐπιτυγχάνεται ἡ κάθαρση τοῦ ἀνθρώπου, ἕως ὅτου δεχθῆ τόν νόμο τοῦ Εὐαγγελίου, τόν νόμο τῆς θείας Χάριτος, Αὐτόν τόν Ἴδιο τόν Χριστό.

Ὁπότε, ὁ Πιλάτος εἶναι ἐκφραστής τοῦ νόμου τῆς συνειδήσεως, πού τόν εἶχε καί αὐτός ὡς εἰδωλολάτρης, ἀλλά ἦταν ἐντελῶς διεστραμμένος. Δηλαδή, προτίμησε τήν ἐξουσία του παρά νά δῆ τό δίκαιο, ὅτι δέν ἔπρεπε νά σταυρωθῆ ὁ Χριστός. Μετά εἶναι ὁ νόμος τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τόν νόμο τοῦ Μωϋσέως. Πρέπει, ὅμως, νά ὑπερβῆ κανείς αὐτούς τούς νόμους, νά βιώση μέσα του τήν ἀλήθεια, τόν ἴδιο τόν Χριστό, ὁπότε δέν σταυρώνει τόν Χριστό. Γιατί, ὅταν κανείς στέκεται μόνον στόν νόμο τῆς συνειδήσεως καί μόνον στόν νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, χωρίς νά ζῆ τήν ἐν Χριστῷ ζωή, οὐσιαστικά σταυρώνει τόν Χριστό μέσα του.

3. Ἡ τρίγλωσση ἐπιγραφή τοῦ Σταυροῦ

Κατά τόν Εὐαγγελιστή Ἰωάννη ὁ Πιλάτος, πού ἔδωσε τήν ἐντολή νά σταυρωθῆ ὁ Χριστός, «ἔγραψε τίτλον καί ἔθηκεν ἐπί τοῦ Σταυροῦ. Ἦν δέ γεγραμμένον· Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον τόν τίτλον πολλοί ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐγγύς ἦν τῆς πόλεως ὁ τόπος ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς. Καί ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ρωμαϊ-στί» (Ἰω. ιθ΄, 19-20).

Ὁ Πιλάτος ἔδωσε ἐντολή νά γραφῆ ἕνας τίτλος στόν Σταυρό, μέ εἰρωνικό τρόπο ὅτι Αὐτός εἶναι ὁ βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων. Καί ἔγραψαν τόν τίτλο στόν Σταυρό σέ τρεῖς γλῶσσες: στά λατινικά-ρωμαϊκά, στά ἰουδαϊκά καί στά ἑλληνικά. Αὐτό, βέβαια, ἔγινε, ἐπειδή ἦταν πολύκοσμη πόλη τά Ἱεροσόλυμα καί ὅσοι παρευρίσκονταν ἐκεῖ εἴτε ἦταν Ρωμαῖοι, πού γνώριζαν τά λατινικά, εἴτε ἦταν Ἕλληνες πού γνώριζαν τά ἑλληνικά, εἴτε ἦταν Ἰουδαῖοι, καί ἔπρεπε νά ξέρουν γιατί σταυρώθηκε ὁ Χριστός.

Αὐτό προφητικά δείχνει τήν παγκοσμιότητα τοῦ Χριστοῦ. Δηλαδή, μέ τό ὅτι ἔδωσε ἐντολή ὁ Πιλάτος νά γραφῆ αὐτή ἡ ἐπιγραφή μέ τρεῖς γλῶσσες δείχνει ὅτι ὁ Χριστός θά γίνη παγκόσμιος βασιλεύς καί θά δοξάζεται ἀπό ὅλη τήν ἀνθρωπότητα καί ἀπό ὅλες τίς γλῶσσες.

Ὅμως, ὁ ἅγιος Μάξιμος, σύμφωνα μέ τήν ὅλη θεωρία του προχωρεῖ γιά νά δώση μιά ἀναγωγική ἑρμηνεία τῆς τρίγλωσσης αὐτῆς ἐπιγραφῆς. Γράφει:

«Ἡ κατηγορία τοῦ Σωτῆρα, πού εἶχαν γράψει στήν ἐπιγραφή, ἔδειξε καθαρά ὅτι αὐτός πού σταυρώθηκε ἦταν βασιλέας καί κύριος τῆς πρα-κτικῆς, τῆς φυσικῆς καί τῆς θεολογικῆς φιλοσοφίας. Γιατί λένε ὅτι ἡ αἰτία τῆς καταδίκης ἦταν γραμμένη ρωμαϊκά, ἑλληνικά καί ἑβραϊκά. Μέ τήν ρωμαϊκή γραφή ἐννοῶ τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν κάθαρση τῆς καρδιᾶς. Τοῦτο γιατί ἡ ρωμαϊκή βασιλεία κατά τόν λόγο τοῦ Δανιήλ ὁρίστηκε νά εἶναι ἡ πιό ἀντρειωμένη ἀπό τίς βασιλεῖες τῆς γῆς. Καί βέβαια χαρακτηριστικό τῆς πρακτικῆς πιό πολύ ἀπό κάθε τί εἶναι ἡ ἀνδρεία. Μέ τήν ἑλληνική γραφή ἐννοῶ τήν φυσική θεωρία, ἐπειδή τό ἑλληνικό ἔθνος περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο ἐπιδόθηκε στήν φυσική θεωρία (φιλοσοφία). Καί μέ τήν ἑβραϊκή γλῶσσα ἐννοῶ τήν θεολογική μυστα-γωγία, ἐπειδή ὁ ἑβραϊκός λαός πανθο-μολογουμένως ἀνέκαθεν ἀνέθεσαν τούς Πατέρας στόν Θεό».

Καί ἐδῶ φαίνεται ἡ βασική διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξί-μου τοῦ Ὁμολο-γητοῦ γιά τήν πρακτική φιλοσοφία (κάθαρση), τήν φυσική θεωρία (φωτισμός) καί τήν μυστική θεολογία (θεωρία-θεοπτία). Μέ τήν ἑρμηνεία αὐτή οὐσιαστικά δείχνει ὅτι ἡ τρίγλωσση ἐπιγραφή φανερώνει τίς τρεῖς κατηγορίες τῶν ἀνθρώπων πού συνδέονται μέ τόν Χριστό.

Ἡ πρώτη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν, πού σταυρώνονται μαζί μέ τόν Χριστό, ὁμοιάζουν μέ τούς Ρωμαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχαν δύναμη, εἶχαν ἀνδρεία καί ρώμη, εἶναι αὐτοί πού ἀγωνίζονται μέ πολύ μεγάλη δύναμη, μέ ὄρεξη, μέ σθένος, στό στάδιο τῆς πρακτικῆς φιλο-σοφίας, ἐναντίον τῶν παθῶν, γιά νά καθαρισθῆ ἡ καρδιά τους ἀπό τά πάθη. Αὐτοί ὁμοιάζουν μέ τούς Ρωμαίους.

Ἡ δεύτερη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἐκεῖνοι πού ἀνεβαίνουν ψηλότερα καί ὁμοιάζουν μέ τούς Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι εἶχαν τήν φιλοσοφία καί φιλοσοφοῦσαν. Βεβαίως, οἱ Ἕλληνες, φιλοσοφοῦσαν φανταστικῶς, ἀλλά, πάντως, ἦταν πιό πάνω ἀπό τούς Ρωμαίους πού στέκονταν στόν στρατό καί στούς πολέμους. Στήν κατηγορία αὐτή ἀνήκουν ἐκεῖνοι πού ἀνυψώνονται πάνω ἀπό τά αἰσθητά μέ τόν φωτισμό τοῦ νοῦ, μέ τήν νοερά προσευχή.

Στήν τρίτη κατηγορία τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἐκεῖνοι πού ὁμοιάζουν μέ τούς Ἑβραίους πού εἶχαν Προφῆτες, οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν τόν ἄσαρκο Λόγο στήν Παλαιά Διαθήκη, εἶχαν ἐμπειρία, ἦταν δηλαδή οἱ πραγματικοί θεο-λό-γοι, καί αὐτούς δηλώνει ἡ ἑβραϊκή γραφή πού γράφτηκε πάνω στόν Σταυ-ρό.

Σέ ὅλες αὐτές τίς κατηγορίες ὁ Χριστός εἶναι βασιλεύς. Μέ τήν δύναμή Του οἱ Χριστιανοί καθαρίζονται ἀπό τά πάθη, μέ τήν δύναμή Του προσεύ-χονται, μέ τήν δύναμή Του θεολογοῦν, δηλαδή μέ τήν δύναμη τοῦ Χριστοῦ γίνονται τά πάντα. Ἡ Χάρη ἐνεργεῖ ἀνάλογα σέ κάθε ἄνθρωπο. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται γιά νά καθαρισθῆ ἀπό τά πάθη, τότε ἡ Χάρη λέγεται καθαρτική, πού καθαρίζει. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται νοερά, τότε ἡ ἴδια ἡ Χάρη λέγεται φωτιστική, πού φωτίζει. Καί ὅταν ἀνεβαίνη πνευματικά, ὅπως βλέπουμε τούς ἁγίους μας πού φθάνουν στήν θεοπτία, τότε ἡ ἴδια Χάρη λέγεται θεοπτική, πού θεώνει.

Ὅσοι ἀνήκουν στίς τρεῖς αὐτές κατηγορίες εἴτε στό δημοτικό σχολεῖο τῆς πνευμα-τικῆς ζωῆς εἴτε στήν μέση ἐκπαίδευση, εἴτε στήν ἀνώτερη ἐκπαίδευση εἶναι συσταυρω-μένοι μέ τόν Χριστό καί ὁ Χριστός εἶναι ὁ βα-σιλιάς τους. Ὅσοι δέν ἀνήκουν σέ κάποια ἀπό τίς τρεῖς αὐτές κατη-γορίες σταυρώνουν τόν Χριστό στήν ζωή τους.

4. Σταύρωση, Ταφή, Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ

Ὁ Χριστός πρῶτα σταυρώθηκε, ἔπειτα ἐνταφιάσθηκε καί στήν συνέ-χεια ἀναστήθηκε. Αὐτό πρέπει νά γίνεται καί στούς Χριστιανούς γιά νά ἀνήκουν στόν Χριστό. Πρῶτα πρέπει νά σταυρώνωνται, μετά νά ἐνταφιάζωνται πνευ-ματικά καί ἀφοῦ ἐνταφιασθοῦν, μετά γίνεται ἡ δική τους ἀνά-σταση. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής:

«Ὅλα τά φαινόμενα (τά ὁρατά), πρέπει νά σταυρωθοῦν. Καί ὅλα τά νοούμενα (νοητά), χρειάζεται νά ταφοῦν. Καί ἔπειτα μόνος ὁ λόγος αὐτοῦ-παρκτος ἀναφαίνεται, ὡσάν νά εἶναι ἐγηγερμένος ἀπό τούς νε-κρούς».

Καί στό χωρίο αὐτό φαίνεται πάλι ἡ θεωρία πού ἀνέφερα προηγουμένως γιά τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν φυσική θεωρία καί τήν μυστική θεολογία. Ποιά εἶναι τά

ὁρατά; Εἶναι ὅλη ἡ κτίση πού εἶναι εὐλογία Θεοῦ, εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἀλλά πρέπει νά κάνουμε καλή χρήση, καί διά τῆς κτίσεως νά ὁδηγούμαστε στόν Θεό. Ὅμως, ὅταν εἴμαστε ὑποδου-λωμένοι στήν κτίση, πρέπει νά γίνη ἡ ἀπελευθέρωσή μας ἀπό αὐτήν, τόσο ἀπό τά ὑλικά ἀγαθά, ὅσο καί ἀπό τίς ἡδονές πού ἔχουν σχέση μέ τά ὑλικά ἀγαθά. Γι' αὐτό γράφει ὅτι τά φαινόμενα, αὐτά πού φαί-νονται, πρέπει νά σταυρωθοῦν.

Στήν συνέχεια τά νοούμενα, ἐκεῖνα πού γίνονται μέσα στόν μυαλό, οἱ λογισμοί δηλαδή, πρέπει νά ἐνταφιασθοῦν. «Τά φαινόμενα πάντα δεῖται σταυροῦ καί τά νοούμενα χρήζει ταφῆς». Αὐτό σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἀπαλλαγῆ κανείς ἀπό τήν πληθώρα τῶν λογισμῶν, καί, κυρίως, τῶν λογι-σμῶν πού ἔχουν σχέση μέ τά πάθη, τούς λεγόμενους «σύνθετους λογι-σμούς», ἀλλά μερικές φορές πρέπει νά ἀπαλλαγῆ καί ἀπό τούς ἁπλούς λογισμούς, γιατί μπορεῖ νά ὑπάρχη καί ἕνας ἁπλός λογισμός πού δέν ἀφήνει νά ἀναπτυχθῆ ἡ μονολόγιστη νοερά προσευχή, ἡ ὁποία λέγεται μονολόγιστη, γιατί γίνεται μόνον μέ ἕναν λόγο. Ἄρα, τά ὁρατά, τά φαινό-μενα, πρέπει νά σταυρωθοῦν, τά νοούμενα πρέπει νά ἐνταφιασθοῦν καί τότε ἀνασταίνεται ὁ Λόγος μέσα στήν καρδιά.

Μέσα σέ ὅλη τήν κτίση ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἅγιος Μά-ξιμος κάνει λόγο γιά τούς «λόγους τῶν ὄντων». Μέσα στά πουλιά, στά δένδρα, τά φυτά, τήν κτίση, ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Πρέπει κανείς νά ἔχη φωτισμένο νοῦ γιά νά βλέπη τήν ἄκτιστη ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ στήν κτίση, τούς «λόγους τῶν ὄντων», καί νά μή παραμένη στά ἐξωτερικά.

Ἔπειτα καί μέσα στόν ἄνθρωπο ἀπό τήν δημιουργία του ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ. Στήν συνέχεια μέ τό ἅγιο Βάπτισμα καί τό Χρῖσμα πού δεχθήκαμε εἰσῆλθε ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ στό βάθος τῆς καρδιᾶς καί δέν φεύγει ποτέ ἀπό ἐκεῖ, ἀλλά ἁπλῶς μέ τά πάθη τά ὁποῖα ἀποκτᾶμε στήν ζωή μας, αὐτό τό βάθος τῆς καρδιᾶς, ὅπου βρίσκεται ἡ Χάρη τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος, σκεπάζεται ἀπό τά πάθη. Εἶναι ὅπως ὑπάρχει ἕνα κτίσμα παλαιό, ἕνας ναός, καί ἔγιναν διάφορες προσχώσεις καί καλύφθηκε, ὁπότε οἱ ἀρχαιολόγοι κάνουν ἀνασκαφές γιά νά βροῦν τόν ναό αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὑπάρχει στό βάθος τῆς γῆς.

Μέσα μας ἔχουμε τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτή ἡ Χάρη καλύπτεται ἀπό τά πάθη. Πρέπει νά ἀναστηθῆ αὐτός ὁ λόγος πού ὑπάρχει μέσα στήν καρδιά καί νά ἀρχίση νά ἀναζωπυρώνεται αὐτή ἡ Χάρη πού ὑπάρχει ἐκεῖ.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ἑρμηνεύοντας τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς, χρησι-μοποιεῖ ἕνα ἄλλο παράδειγμα. Ἀφοῦ καοῦν τά ξύλα ἀπό τήν φωτιά, γίνεται στάχτη, ἀλλά μέσα στήν στάχτη ὑπάρχει μιά σπίθα. Ἐμεῖς, πού θέ-λου-με νά ἀνάψουμε τήν φωτιά, ἀπομακρύνουμε τίς στάχτες, βρίσκουμε τήν

σπίθα, βάζουμε ἕνα προσάναμμα, καί ἀναζωπυρώνεται ἡ φωτιά. Αὐτό γίνεται καί μέ τήν πνευματική ζωή.

Κάθε φορά, δηλαδή, πού ἕνας ἀπό μᾶς αἰσθάνεται τήν ἁμαρτωλότητά του, κλαίει καί χύνει δάκρυα μετανοίας καί ἐξομο-λο-γήσεως, τότε ἐνεργοποιεῖται ἡ Χάρη τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος πού ἔχουμε λάβει στήν μικρή μας ἡλικία. Αὐτή ἡ μετάνοια δέν εἶναι ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἀλλά ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ μέ τήν δική μας συμμετοχή ἀνασταίνει τόν ἐσωτερικό κόσμο.

Ἔτσι, ὅλα τά φαινόμενα (τά ὁρατά), πρέπει νά σταυρωθοῦν. Νά ἀρχίσουμε σιγά-σιγά νά ἀπεξαρτώμαστε ἀπό τά ὑλικά ἀγαθά καί ἀπό τήν σχέση μέ τό περιβάλλον. Στήν συνέχεια πρέπει νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν δουλεία στούς λογισμούς (νοούμενα). Ὅταν γίνη αὐτό, σταυρώνονται τά ὁρατά, ἐνταφιάζονται τά νοούμενα (οἱ λογισμοί), ὁπότε ἀνασταίνεται μέσα ἀπό τήν καρδιά αὐτή ἡ Χάρη, πού ὑπάρχει ἐκεῖ καί ἔτσι ζοῦμε τήν πραγματική ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μέσα μας.

5. Τό Δεσποτικόν μνημεῖον

Μετά τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ στόν Σταυρό Τόν ἀποκαθήλωσαν καί Τόν τοποθέ-τησαν σέ ἕνα μνημεῖο καινούργιο. Τόν τύλιξαν, ὅπως ἦταν τότε ἡ συνήθεια στούς Ἰου-δαίους νά ἐνταφιάζουν τούς νεκρούς, ὅπως ἔκαναν παλιότερα τά βρέφη βάζοντας λωρίδες -τά φάσκιωναν, τά σπαργάνωναν, ὅπως ἔλεγαν- γύρω γύρω ἀπό τό σῶμα ἀπό κάτω ἀπό τά πόδια, μέχρι στόν λαιμό. Αὐτές οἱ λωρίδες λέγονται ὀθόνια, ἐντάφια σπάργανα. Ἔτσι ἔκαναν καί τόν Χριστό. Ἔβαλαν τά ὀθόνια, τά ἐντάφια σπάργανα, τίς λωρίδες μέχρι τόν λαιμό. Καί στό κεφάλι ἔβαλαν ἕνα ὕφασμα, τό σουδάριο, καί κάλυψαν τήν κεφαλή. Ἦταν, λοιπόν, τά ἐντάφια σπάργανα σέ ὅλο τό σῶμα καί τό σουδάριο στήν κεφαλή.

Οἱ δύο Μαθητές τοῦ Χριστοῦ, ὁ Πέτρος καί ὁ Ἰωάννης, ὅταν πληρο-φορήθηκαν ἀπό τίς μυροφόρες γυναῖκες τήν Ἀνάστασή Του, πῆγαν στό μνημεῖο, ἔτρεχαν καί οἱ δύο μαζί, ἀλλά ἔτρεχε πιό γρήγορα ὁ Ἰωάννης ὡς νεώτερος, ὅμως, πρῶτος μπῆκε ὁ Πέτρος μέσα στό μνημεῖο. Δέν εἶδε τόν Χριστό, ἀφοῦ εἶχε ἀναστηθῆ, ἀλλά εἶδε τά ὀθόνια κείμενα. Ὁ Χριστός βγῆκε ἀπό τά ὀθόνια καί αὐτά παρέ-μειναν ἄθικτα, ἐνῶ τό σουδάριο, τό ὕφασμα τό ὁποῖο ἦταν στήν κεφαλή, μέ τό ὁποῖο εἶχαν δέσει τό κεφάλι τοῦ Χριστοῦ, δέν ἦταν μαζί μέ τά ὀθόνια, ἀλλά, ὅπως λέγει ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ἦταν χωρίς τά ὀθόνια, «ἐντετυ-λιγμένον εἰς ἕνα τόπον». Δηλαδή, τό σουδάριο ἦταν πιό πέρα ἀπό τά ὀθόνια καί ἦταν τυλιγμένο. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅταν ὁ Χριστός ἀναστήθηκε, βγῆκε ἀπό μέσα ἀπό τά ὀθόνια, τά ὁποῖα ἄφησε ἄθικτα, καί τό σουδάριο τό τύλιξε καί τό ἄφησε σέ ἕνα σημεῖο. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής:

«Μνημεῖον τοῦ Κυρίου μας εἶναι ἤ αὐτός ὁ κόσμος ἤ ἡ καρδιά κάθε πιστοῦ. Καί ὀθόνια εἶναι οἱ λόγοι τῶν αἰσθητῶν μαζί μέ τούς τρόπους τῆς ἀρετῆς. Τό δέ σουδάριο εἶναι ἡ ἁπλή καί ἀποίκιλη γνώση τῶν νοητῶν μέ τήν ἐνδεχόμενη θεολογία, διά τῶν ὁποίων γινόταν γνωστός προηγουμένως ὁ Λόγος καί πού χωρίς αὐτά ἦταν ἐντελῶς ἀκατανόητη γιά μᾶς ἡ πάνω ἀπό αὐτά κατανόησή του».

Διδάσκει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὅτι αὐτό πού συνέβη μέ τόν Χριστό, συμβαίνει καί μέ τόν ἄνθρωπο πού ζῆ μαζί μέ τόν Χριστό, πού ζῆ τήν ἐν Χριστῷ ζωή. Τά ὀθόνια εἶναι αὐτά πού μᾶς περιβάλλουν, ὅλα τά αἰσθητά, ὅλος ὁ κόσμος, καί μᾶς δένουν κατά κάποιον τρόπο, μαζί μέ τήν ἀρετή. Ὅμως, χρειάζεται καί τό σουδάριο, τό ὕφασμα στήν κεφαλή, πού εἶναι ἡ θεολογία, γιατί χωρίς αὐτήν εἶναι ἀκατανόητος ὁ λόγος. Δέν φθάνει, δηλαδή, ἁπλῶς νά μήν εἴμαστε συνδεδεμένοι μέ τόν κόσμο καί νά ἔχουμε ἀρετές, ἀλλά πρέπει νά ἔχουμε καί τό σουδάριο στήν κεφαλή, δηλαδή τήν ἐμπειρική θεολογία, τήν θεοπτία.

Αὐτό σημαίνει ὅτι γιά νά γνωρίση κανείς τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, θά πρέπει πρῶτα νά ὑπερβῆ τόν περιβάλλοντα κόσμο, τά αἰσθητά καί τούς λόγους τῶν αἰσθητῶν, ἀλλά θά πρέπει νά ὑπερβῆ ἀκόμη καί τήν γνώση τῶν νοητῶν, δηλαδή νά ὑπερβῆ καί τίς σκέψεις, τούς λογισμούς. Γιατί, ὅταν φθάνη κανείς στήν ὅραση τοῦ Θεοῦ, τότε αὐτή ἡ ὅραση γίνεται «ὑπέρ τήν αἴσθησιν καί ὑπέρ τήν νόησιν». Ὁ θεούμενος βλέπει τό Φῶς μέσα ἀπό τήν καρδιά, μεταμορφώνεται ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ἔσωθεν γίνεται αὐτή ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ, διά τῆς καρδίας, ἀλλά καί τό σῶμα μεταμορφώνεται. Ὅμως αὐτή ἡ γνώση, αὐτή ἡ ἐμπειρία, αὐτή ἡ θέα εἶναι «ὑπέρ τήν αἴσθησιν καί ὑπέρ τήν νόησιν» χωρίς νά ἀποδε-σμεύεται ὁ νοῦς ἀπό τό σῶμα.

Διαφορετικά, ὅταν κανείς δέν ζῆ κατ’ αὐτόν τόν τρόπο, ὅταν δέν σταυρώνεται πρῶτα, δέν ἐνταφιάζεται καί προσπαθεῖ ἀσταύρωτος νά θεολογήση, τότε «θεολογεῖ» μέσα ἀπό τά πάθη καί ἀναπτύσσει τήν «θεολογία» τῶν παθῶν. Μιά θεολογία πού δέν ἔχει σχέση μέ τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ καί μέ τόν ἐνταφιασμό τοῦ Χριστοῦ, εἶναι δαιμονική θεολογία. Γράφει: «Δαιμόνων ἐστι θεολογία ἡ δίχα πράξεως γνῶσις». Ἡ γνώση χωρίς τήν πράξη εἶναι δαιμονική θεολογία.

Σέ ἄλλο σημεῖο πάλι γιά τό θέμα αὐτό γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος:

«Ὅποιοι ἐνταφιάζουν μέ τιμές τόν Κύριο, μέσα στήν καρδιά τους, θά δοῦν καί νά ἀνασταίνεται ὅλος δόξα, ἐνῶ θά εἶναι ἀθέατος γιά ὅσους δέν εἶναι σάν αὐτούς. Γιατί δέν εἶναι πιά δυνατόν νά πιαστῆ ἀπό τούς ἐχθρούς του, ἐπειδή δέν ἔχει τά ἐξωτερικά προκαλύμματα μέσῳ τῶν ὁποίων φαι-νόταν ὅτι θά πιανόταν μέ τό θέλημά Του ἀπό ὅποιους ἤθελαν κι ὅτι θά ἀνεχόταν νά πάθει γιά τήν κοινή

σωτηρία ὅλων».

Θά πρέπει, λέγει, νά ἐνταφιάζουμε ἐντίμως τόν Κύριο μέσα στήν καρδιά μας. «Μνημεῖον Δεσποτικόν εἶναι ἡ ἑκάστου τῶν πιστῶν καρδία». Ἡ πνευματική καρδιά, τό κέντρο τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἕνα μνημεῖο Δεσποτικό, ἐκεῖ πρέπει νά ἐνταφιάσουμε τόν Χριστό, νά Τόν ἔχουμε μέσα ἐκεῖ ἐντίμως, δηλαδή μέ τιμές. Ἐκεῖνος πού ἐνταφιάζει ἐντίμως τόν Χριστό μέσα του, μέ τό ἅγιο Βάπτισμα, μέ τήν προσευχή, καί μάλιστα τήν προσευχή τήν ἐσωτερική, τήν νοερά, τήν καρδιακή προσευχή, ἐκεῖνος αἰσθάνεται νά κατοικῆ μέσα στήν καρδιά του ὁ Χριστός.

Ὑπάρχουν πάρα πολλά χωρία ἀπό τήν Ἁγία Γραφή, τά ὁποῖα θά μποροῦσα νά καταγράψω πού συντονίζονται μέ αὐτήν τήν ἀλήθεια. Γιά παράδειγμα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γράφει: «Κατοικῆσαι τόν Χριστόν διά τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Ἐφ. γ΄, 17), δηλαδή, σκοπός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τό πῶς θά κατοικῆ μέσα στήν καρδιά του διά τῆς πίστεως ὁ ἴδιος ὁ Χριστός καί πῶς θά γίνη ἡ καρδιά ναός τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ἐάν διαβάση κανείς τούς Φιλοκαλικούς Πατέρες καί πολλούς ἄλλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, θά δῆ αὐτό πού λέει καί ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὅτι τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, πού βαπτίζεται καί εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἄς λάβουμε ὡς παράδειγμα τόν Ναό. Ὑπάρχει ὁ κεντρικός Ναός, σέ αὐτόν εἶναι τό Ἱερό Βῆμα, ἡ Ἁγία Τράπεζα, καί ἐκεῖ εἰσέρ-χεται ὁ Ἀρχιερεύς ἤ ὁ Ἱερεύς γιά νά τελέση τό Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας. Οἱ Πατέρες λένε ὅτι τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἕνας ναός τοῦ Θεοῦ. Ὁ τροῦλλος εἶναι ἡ κεφαλή, καί οἱ θύρες εἶναι οἱ αἰσθήσεις. Ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου, πού μέ τήν πτώση εἶναι δεμένος καί κολλημένος μέ τήν κτίση, ὅταν ξεκολλάη ἀπό τήν ὑποδούλωση στά αἰσθητά, ὅπως τό γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος στήν «Μυσταγωγία» του, εἰσέρχεται μέσα στόν ναό καί ἔπειτα εἰσέρχεται στήν καρδιά. Ἡ καρδιά εἶναι τό θυσιαστήριο, τό Ἱερό Βῆμα, ἡ Ἁγία Τράπεζα. Ἐκεῖ στό βάθος καί τό κέντρο τῆς καρδιᾶς εἰσέρχεται ὁ νοῦς, καί ἐκεῖ γίνεται μιά θεία λειτουργία.

Αὐτή εἶναι ἡ ἐσωτερική λειτουργία. Εἶναι αὐτό πού γράφει ὁ Ἀπό-στολος Παῦλος: «Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευμα-τικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ» (Ἐφ. ε΄, 19). Εἶναι ἡ ἐσωτερική θεία λειτουργία πού γίνεται στό βάθος τῆς καρδιᾶς. Εἶναι οἱ ὕμνοι καί οἱ ψαλμοί πού γίνονται μέσα στήν καρδιά. «Ἄδοντες καί ψάλλοντες τῷ Κυρίῳ». Γίνεται ἡ ἐξωτερική Λειτουργία στόν Ναό, ἀλλά πρέπει νά γίνεται καί ἐσωτερικά ἡ λειτουργία αὐτή. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὅλος ὁ ἄνθρωπος εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἡ καρδιά γίνεται τό ἱερό Θυσιαστήριο. Τό λέει ὁ Ἀπόστολος Πέτρος: «Κύριον δέ τόν Θεόν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν» (Α΄ Πέτρ. γ΄, 15).

Μέσα στήν καρδιά, λοιπόν, εἶναι τό Ἱερό Βῆμα, μέσα στό ὁποῖο γίνεται -γι’ αὐτούς πού ζοῦν ἐν Χριστῷ- ἀδιάλειπτη θεία Λειτουργία. Ἐκεῖ εἶναι ἕνα ἐκκλησάκι ὁλόλαμπρο καί μερικοί ἀξιώθηκαν νά τό δοῦν αὐτό τό ἐκκλησάκι μέσα στό βάθος τῆς καρδιᾶς τους. Αὐτό εἶναι τό Δεσποτικό Μνημεῖο πού ἔχει τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί ἀπό ἐκεῖ ἀνασταίνεται ὁ Χριστός. Ἔτσι λειτουργεῖ κανείς ἐσωτερικά μέ τήν νοερά καρδιακή προσευχή καί ζῆ τόν Σταυρό, τήν Ταφή καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

6. Πάσχα, ἡ διάβαση τοῦ Λόγου στόν νοῦ

Ἡ λέξη Πάσχα εἶναι ἑβραϊκή καί σημαίνει διάβαση, πέρασμα. Δηλα-δή, οἱ Ἑβραῖοι ἦταν στήν Αἴγυπτο, ὁ Μωϋσῆς τούς ὁδήγησε καί τούς πέρα-σε μέσα ἀπό τήν Ἐρυθρά Θάλασσα μέ θαῦμα. Αὐτό τό πέρασμα ἀπό τήν Ἐρυθρά θάλασσα -ὅταν ἔφυγαν ἀπό τήν γῆ τῆς Αἰγύπτου καί πέρασαν στήν γῆ τῆς ἐρήμου γιά νά πορευθοῦν στήν γῆ τῆς Ἐπαγγελίας- αὐτή ἡ διάβαση λέγεται Πάσχα.

Καί ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί ἔχουμε τό δικό μας Πάσχα, γι’ αὐτό καί ψάλλουμε: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα, ἐκ γάρ θανάτου πρός ζωήν καί ἐκ γῆς πρός οὐρανόν Χριστός ὁ Θεός ἡμᾶς διεβίβασεν». Ἐμεῖς ἑορτάζουμε τήν διάβαση ἀπό τόν θάνατο στήν ζωή, ἀπό τήν γῆ στόν οὐρανό. Ἄλλο εἶναι τό Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, ἄλλο εἶναι τό Πάσχα τῶν Χριστιανῶν. Γράφει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: «Πάσχα ἀληθῶς ἐστιν ἡ πρός τόν ἀνθρώπινον νοῦν τοῦ Λόγου διάβασις».

Ἀληθινό Πάσχα εἶναι ἡ διάβαση τοῦ Λόγου, τοῦ ἀναστημένου Χρι-στοῦ, στόν ἀνθρώπινο νοῦ. Ὅταν, δηλαδή, ὁ Χριστός εἰσέλθη μέσα στόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου φωτίζεται, τότε αὐτό λέγεται Πάσχα.

Ὅταν ὁμιλῆ ὁ ἅγιος Μάξιμος γιά τόν νοῦ, δέν ἐννοεῖ τήν λογική, γιατί ἄλλο εἶναι ἡ λογική καί ἄλλο ὁ νοῦς. Πολλές φορές συναντᾶμε κάποιον στόν δρόμο καί τόν χαιρετᾶμε, χωρίς νά τόν προσέξουμε. Τόν βλέπουμε ἐξωτερικά, ἀλλά ὁ νοῦς μας ἦταν ἀλλοῦ. Ἀκόμη, κάνουμε κάποια ἐργασία καί θυμόμαστε ἕναν ἀγαπητό μας ἄνθρωπο πού ὑποφέρει. Τότε κάνουμε τήν ἐργασία, ἀλλά ὁ νοῦς μας εἶναι ἀλλοῦ. Ἔτσι καταλαβαίνουμε τήν διάκριση μεταξύ νοῦ καί λογικῆς. Ὁπότε, οἱ Πατέρες μας πού ἔχουν ζήσει αὐτήν τήν ἐμπειρία λένε ὅτι μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος μέ τήν λογική του νά εἶναι μέσα στόν κόσμο, νά περπατᾶ στόν δρόμο, ἀλλά μέ τόν νοῦ του νά προσεύχεται. Γίνεται αὐτός ὁ διαχωρισμός μεταξύ νοῦ καί λογικῆς.

Ἔτσι, ὅταν ὁ Χριστός εἰσέλθη μέσα στόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί ὁ νοῦς φωτίζεται καί προσεύχεται καί εἶναι ἀναστημένος, τότε αὐτό λέγεται καί εἶναι Πάσχα.

Συμπέρασμα

Ὕστερα ἀπό τά λίγα αὐτά ἑρμηνευτικά σχόλια, φαίνεται ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής δίνει μιά μυστική καί οὐσιαστική ἑρμη-νεία τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γιά τό τί εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ ζωή.

Τά γεγονότα, ἐπομένως, πού θά ἑορτάσουμε ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, δέν εἶναι ἐξωτερικά καί τυπικά γεγονότα, οὔτε συναισθηματικά, ἀλλά εἶναι θεολογικά καί σωτηριολογικά. Εἶναι μέθεξη τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ. Μέθεξη τοῦ Σταυροῦ εἶναι ἡ ὑπέρβαση τῆς ἡδονῆς καί τῆς ὀδύνης, εἶναι ἡ μεταμόρφωση τῶν παθῶν. Ὅλες αὐτές οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς πρέπει νά δοθοῦν στόν Θεό. Καί μέθεξη τοῦ μυστηρίου τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ἡ ὑπέρβαση τῆς λήθης καί τῆς ἄγνοιας.

Σέ ὅλη τήν διδασκαλία τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ἡδονή καί ἡ ὀδύνη εἶναι δύο μεγάλα θηρία. Ἡ κάθε ἡδονή φέρει ὀδύνη, κάθε εὐχαρίστηση ἔχει καί ὀδύνη. Καί ὅταν προσπαθοῦμε νά ὑπερ-βοῦμε τήν ὀδύνη μέ νέα ἡδονή, τότε δημιουργεῖται νέα ὀδύνη. Τό βλέπου-με σέ αὐτούς πού παίρνουν ναρκωτικά. Ἐπειδή περνοῦν πολλές δυσκολίες, παίρνουν τό ναρκωτικό καί ζοῦν τόν ἰδεατό προσωρινό «παράδεισο». Ὅταν, ὅμως, τελειώνη ἡ δράση τοῦ ναρκωτικοῦ, ἐπανέρχονται πάλι στά τραγικά γεγονότα τῆς ζωῆς τους καί θέλουν νά λάβουν μεγαλύτερη δόση ναρκωτικοῦ. Ἔτσι γίνεται ἕνας φαῦλος κύκλος μεταξύ ἡδονῆς καί ὀδύνης.

Ἐπίσης, ἄλλα δύο μεγάλα θηρία εἶναι ἡ λήθη καί ἡ ἄγνοια τοῦ Θεοῦ, τό νά μήν ἔχουμε μνήμη τοῦ Θεοῦ καί νά μήν γνωρίζουμε τόν Θεό. Ὁπότε, ἀπό τήν ὑπέρβαση τῆς λήθης καί τῆς ἄγνοιας, πού σημαίνει μνήμη τοῦ Θεοῦ καί γνώση τοῦ Θεοῦ, ἀρχίζει ἡ βίωση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Αὐτό σημαίνει ὅτι σταυρωνόμαστε ἐν Χριστῷ μέσα μας, ὄχι μόνον τήν Μεγάλη Ἑβδομάδα, ἀλλά καθ’ ὅλη τήν διάρκεια τῆς ζωῆς μας καί συνανασται-νόμαστε μέ τόν Χριστό. Ἄν δέν συσταυρωθῆ κανείς μέσα στήν καρδιά του καί δέν συναναστηθῆ μέ τόν Χριστό, τότε στήν πραγματικότητα σταυρώνει τόν Χριστό. Ὁ ἅγιος Μάξιμος σέ ὅλη τήν θεολογία του παρουσιάζει αὐτό τό δίλημμα: Ἤ θά συσταυρωθοῦμε μαζί μέ τόν Χριστό ἤ θά σταυρώσουμε τόν Χριστό. Ἄλλη τρίτη ὁδός δέν ὑπάρχει.

Ἡ Μεγάλη Ἑβδομάδα καί τό Πάσχα δέν εἶναι ἁπλῶς ἐξωτε-ρικά ἔθιμα καί

παραδόσεις, ἀλλά παραπέμπουν στήν ἐσωτερική ζωή, εἶναι συ-σταύρω-ση καί συνανά-σταση μέ τόν Χριστό. Ἡ βίωση τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ γίνε-ται στόν βαθμό τῆς βιώσεως τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καί αὐτό γίνε-ται μέ τήν μέθεξη τῆς καθαρτικῆς, φωτιστικῆς καί θεοποιοῦ ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τήν πρακτική φιλοσοφία, τήν φυσική θεωρία καί τήν μυστική θεολογία, δηλαδή τήν κάθαρση, τόν φωτισμό καί τήν θέωση, γενικά τήν πράξη καί τήν θεωρία. Αὐτό εἶναι τό μυστικό σταυροαναστάσιμο Πάσχα.